

ИНСАН ҺҮГУГЛАРЫ ҲАГГЫНДА ҮМУМИ БӨЈАННАМӨ

ПРЕАМБУЛА

Бөшөр аиләсинин бүтүн үзвләринә хас олан ләјагәт һиссинин вә онларын бәрабәр вә аҗрылмаз һүгугларынын танынмасынын азадлыг, әдаләт вә үмуми сүлһүн әсасы олдуғуну нәзәрә алараг,

инсан һүгугларына етинасызлыг вә нифрәтин бөшәријјәти дөһшәтә кәтирән барбаризм һәрәкәтләринә сәбәб олдуғуну вә инсанларын сөз вә етигад азадлығына малик, горху вә еһтијачдан азад олдуглары дүңјанын јарадылмасынын бөшәријјәтин ән али истәји олдуғуну нәзәрә алараг,

инсанын сон васитә кими истибад вә зүлмә гаршы гијама галхмаға мәчбур олмамасыны тәмин етмәк үчүн инсан һүгугларынын ганунун һакимијјәти илә мүдафиә олунмасынын зәрурилијини нәзәрә алараг,

халглар арасында меһрибан мүнәсибәтләрин инкишафыны дәстәкләмәјин вачиблијини нәзәрә алараг,

Бирләшмиш Милләтләрин халгларынын БМТ Низамнамәсиндә әсас инсан һүгугларына, инсан шәхсијјәтинин ләјагәт вә дәјәринә, киши вә гадынларын һүгуг бәрабәрлијинә инамларыны тәсдиг етдикләрини вә даһа кениш азадлыг шәраитиндә социал тәрәгги вә һәјат шәраитинин јажшылашдырылмасына јардым етмәји гәт етдикләрини нәзәрә алараг,

үзв дөвләтләрин БМТ илә әмәкдашлыг шәраитиндә инсан һүгугларына вә әсас азадлыглара үмуми һөрмәт вә онлара әмәл олунмасына јардым етмәји өһдәләринә кәтүрдүкләрини нәзәрә алараг,

бу һүгуг вә азадлыгларын характеринин там шәкилдә дәрк олунмасынын һәмин өһдәлијин һәртәрәфли јеринә јетирилмәси үчүн бөјүк әһәмијјәт кәсб етдијини нәзәрә алараг,

БМТ Баш Ассамблејасы

Инсан һүгуглары Һаггында Үмуми Бөјаннамәни, һәр бир кәсин вә чәмијјәтин һәр бир органынын бу Бөјаннамәни рәһбәр тутараг маарифчилик вә тәдрис јолу илә һәмин һүгуг вә азадлыглара һөрмәт олунмасына јардым етмәси вә милли вә бејнәлхалг сәвијјәдә тәрәггипәрвәр тәдбирләр јолу илә, һәм тәшкилатын үзвү олан халглары, һәм дә онларын јурисдиксијасы алтында олан әразиләрин халглары арасында үмумиликдә вә еффеktiv танынмасы вә һәјата кечирилмәсинә сәј кәстәрмәләри мәгсәдилә бүтүн халглар вә бүтүн дөвләтләрин јеринә јетирмәјә чан атмалы олдуглары вәзифә кими бөјан едир.

Маддә 1

Бүтүн инсанлар ләјагәт вә һүгугларына көрә азад вә бәрабәр доғулурлар. Онларын шүүрлары вә вичданлары вар вә бир-бирләринә мүнәсибәтдә гардашлыг руһунда даврамалыдырлар.

Маддә 2

Һәр бир шәхс иргиндән, дәрисинин рәнкиндән, чинсиндән, дилиндән, дининдән, сијаси вә диқәр әгидәсиндән, милли вә ја социал мәншәјиндән, әмлак, социал мөвгә вә диқәр вәзијјәтиндән асылы олмајараг бу Бөјаннамәдә елан олунмуш бүтүн һүгуг вә азадлыглара малик олмалыдыр.

Бундан әлава, һәмин шәхсин мәнсуб олдуғу өлкәнин вә ја әразинин, һәмин әразинин мүстәгил, гәјјумлуг алтында олан, өзүидарәолунмајан вә ја суверенлији һәр һансы шәкилдә мөһдудлашмыш олмасындан асылы олмајараг, сијасы, һүгуги вә бејнәлхалг статусундан асылы олараг һеч бир аҗры-сечкилик гојулмамалыдыр.

Маддә 3

Һәр бир шәхсин јашамаг, азадлыг вә шәхси тохунулмазлыг һүгугу вар.

Маддә 4

Һеч ким көлә вә ја асылы вәзијјәтдә сахланыла билмәз; гулдарлыг вә гул тичарәти бүтүн формаларда гадаған едилир.

Маддә 5

Һеч ким ишкәнчәјә вә ја гәддар, гејри-инсани вә ја онун ләјагәтини алчалдан мүнәсибәтә вә чәзаја мәрүз галмамалыдыр.

Маддә 6

Һәр бир шәхс һарада олмасындан асылы олмајараг өзүнүн һүгуг субъектлтилијинин танынмасы һүгугуна маликдир.

Маддә 7

Бүтүн инсанлар ганун гаршысында бәрабәрдирләр вә ганун тәрәфиндән бәрабәр мүдафиә һүгугуна

маликдирләр. Бүтүн инсанлар бу Бәјаннамәни позан һәр һансы ајры-сечкиликдән вә белә ајры-сечкиликә һәр һансы чәһддән бәрабәр мүдафиә олунма һүгуна маликдирләр.

Маддә 8

Һәр бир шәхс Конституциянын вә ја ганунун она вердији һүгуларын позулмасы заманы сәләһијјәтли милли мәһкәмәләр тәрәфиндән һүгуларынын бәрпа олунмасы һүгуна маликдир.

Маддә 9

Һеч ким өзбашына һәбсә, тугулмаја вә ја сүркүнә мәрүз гала билмәз.

Маддә 10

Һәр бир шәхс онун һүгүг вә вәзифәләринин тәјини вә она гаршы ирәли сүрүлмүш чинајәт иттиһамынын әсаслылығынын мүүјјәнләшдирилмәси үчүн онун ишинин мүстәгил вә битәрәф мәһкәмәдә, там бәрабәрлик әсасында, ашкарлыг вә әдаләтин бүтүн тәләбләринин кәзләнилмәси шәраитиндә бахылмасы һүгуна маликдир.

Маддә 11

Чинајәт тәрәтмәкдә иттиһам олунан һәр бир шәхс кунаны она мүдафиә үчүн бүтүн имканларын тәмин олундуғу ачыг мәһкәмә истинтагында гануни шәкилдә сүбут олунанадәк кунансыз һесаб едилмәк һүгуна маликдир.

Һеч бир кәс милли ганунверичилик вә ја бәјнәлхалг һүгуга әсасән тәрәдилдији заман чинајәт һесаб едилмәјән һәрәкәт вә ја һәрәкәтсизлик үчүн чинајәтдә иттиһам олуна билмәз. Ејни заманда чинајәтин тәрәдилдији заман тәтбиг олуна биләчәк чәзадан даһа ағыры тәтбиг олуна билмәз.

Маддә 12

Һеч ким шәхси вә аилә һәјатына мүдахиләјә, евинин тохунулмазлығына, мәктублашмасынын кизилијинә, шәрәф вә нүфузуна өзбашына гәсдә мәрүз гала билмәз. Һәр бир шәхсин белә мүдахилә вә гәсдән ганун тәрәфиндән мүдафиә олунмаг һүгугу вар.

Маддә 13

Һәр бир шәхс һәр бир өлкә һүдудунда сәрбәст һәрәкәт етмәк вә јашајыш јери сечмәк һүгуна маликдир.

Һәр бир шәхс өз өлкәси дә дахил олмагла истәнилән өлкәни тәрк етмәк вә өз өлкәсинә гајытмаг һүгуна маликдир.

Маддә 14

Һәр бир шәхс дикәр өлкәләрдә тәгибдән сығыначаг ахтармаг вә бу сығыначагдан истифадә етмәк һүгуна маликдир.

Бу һүгүг һәгигәтән дә гејри-сијаси чинајәт вә ја Бирләшмиш Милләтләр Тәшкилатынын мәгсәд вә принципләринә зидд һәрәкәт тәрәдилмәсинә әсасланан тәгибләр заманы истифадә олуна билмәз.

Маддә 15

Һәр бир шәхс вәтәндашлыг һүгуна маликдир.

Һеч ким өзбашына олага вәтәндашлыгдан вә вәтәндашлығыны дәјишмәк һүгугундан мәһрум едилә билмәз.

Маддә 16

Јеткинлик јашына чатмыш кишиләр вә гадынлар ирги, милли вә дини әламәтләринә кәрә һеч бир мәһдудийјәт гојулмадан никаһа дахил олмаг вә аилә гурмаг һүгуна маликдирләр. Онлар никаһа дахил оларкән, никаһ мүддәтиндә вә онун позулмасы заманы ејни һүгулардан истифадә едирләр.

Никаһ, никаһа дахил олан һәр ики тәрәфин азад вә там разылығы оларса бағлана биләр.

Аилә чәмијјәтин тәбии вә башлыча груп ваһидидир вә чәмијјәт вә дәвләт тәрәфиндән мүдафиә олунма һүгуна маликдир.

Маддә 17

Һәр бир шәхсин һәм тәкбашына, һәм дә дикәрләри илә бирликдә мүлкијјәтә саһиб олма һүгугу вар.

Һеч ким өзбашына олага мүлкијјәтдән мәһрум едилә билмәз.

Маддә 18

Һәр бир шәхс дүшүнчә, вичдан вә дин азадлыгы һугугуна маликдир; бу һугуга өз динини вә етигадыны дәјишмәк азадлыгы вә өз дининә вә инанчларына тәһсил, дуа вә дини вә ритуал ајинләр заманы тәкликдә вә ја башгалары илә бирликдә, ашкар вә ја фәрди шәкилдә етигад етмәк азадлыгы дахилдир.

Маддә 19

Һәр бир шәхс әгидә вә ону сәрбәст ифадә етмәк азадлыгы һугугуна маликдир; бу һугуга манеәсиз олараг әгидәјә малик олмаг вә информасија вә идејалары дөвләт сәрһәдләриндән асылы олмајараг истәнилән васитәләрлә ахтармаг, әлдә етмәк вә јајмаг азадлыгы дахилдир.

Маддә 20

Һәр бир шәхс динч жығынчаглар вә ассосиасијалар азадлыгы һугугуна маликдир.

2.Һеч бир шәхс һәр һансы бир ассосиасијаја гошулмаға мәчбур едилә билмәз.

Маддә 21

Һәр бир шәхс дөвләтин идарә олунмасында билаваситә вә ја азад шәкилдә сечилмиш нүмајәндәләр васитәсилә иштирак етмәк һугугуна маликдир.

2.Һәр бир шәхс өз өлкәсиндә дөвләт хидмәтиндә гуллуг етмәк үчүн бәрабәр имкана малик олмаг һугугуна маликдир.

Халгын ирадәси игтидар һакимијјәтинин әсасы олмалыдыр; бу ирадә өз ифадәсини кизли сәсвермә јолу илә, үмуми вә бәрабәр сечки һугугу вә ја сәсвермәнин азадлыгыны тәмин едән диқәр ејнимәналы формалар әсасында кечирилән мұтамади вә сахталашдырылмамыш сечкиләрдә тапмалыдыр.

Маддә 22

Һәр бир шәхс чәмијјәтин үзвү кими социал мұдафиә һугугуна вә милли сәјләр вә бејнәлхалг әмәкдашлыг јолу илә вә һәр бир дөвләтин структуру вә ресурсларына ујғун олараг онун ләјагәтинин мұдафиәси вә шәхсијјәтинин азад инкишафы үчүн игтисади, социал вә мәдәни саһәләрдә һугуглара маликдир.

Маддә 23

Һәр бир шәхсин әмәк, сәрбәст иш јери сечмәк, әдаләтли вә јахшы иш шәраити вә ишсизликдән мұдафиә һугугу вар.

Һәр бир шәхс һеч бир ајры-сечкилик олмадан ејни иш үчүн ејни әмәк һаггы алмаг һугугуна маликдир.

Һәр бир ишләјән шәхс, әмәјинин лазым кәләрсә диқәр социал мұдафиә васитәләрилә тамамланан, онун өзүнүн вә аиләсинин лајигли доланышығыны тәмин едә билән әдаләтли вә гәнаәтбәхш өдәнилмәси һугугуна маликдир.

Һәр бир шәхсин һәмкарлар иттифагы јаратмаг вә өз социал марагларыны мұдафиә етмәк үчүн һәмкарлар иттифагларына дахил олмаг һугугу вар.

Маддә 24

Һәр бир шәхсин истираһәт вә асудә вахт, о чүмләдән иш күнүнүн ағлабатан һүдуду вә өдәнилән мұтамади мезунијјәт һугугу вар.

Маддә 25

Һәр бир шәхс онун өзүнүн вә аиләсинин сәһһәт вә рифаһыны тәмин етмәк үчүн лазым олан, гида, кејим, тибби хидмәт вә лазыми социал тәминат да дахил олмагла һәјат сәвијјәси һугугуна вә ишсизлик, хәстәлик, әлиллик, дул галма, гочалыг вә ондан асылы олмајан сәбәбләр үзүндән јашајыш васитәләринин итирилмәси заманы тәминат һугугуна маликдир.

Аналыг вә ушаглыг хүсуси гајғы вә јардым алмаг һугугуна маликдирләр. Һәм никаһ нәтичәсиндә һәм дә никаһдан кәнар доғулмуш ушаглар ејни социал мұдафиәдән истифадә етмәлидирләр.

Маддә 26

Һәр бир шәхсин тәһсил һугугу вар. Ән азы ибтидаи вә үмуми тәһсил пулсуз олмалыдыр. Ибтидаи тәһсил ичбари олмалыдыр. Һәр кәс техники вә пешә тәһсили алмаг имканына малик олмалыдыр, али тәһсил дә һәр кәсин габилијјәти әсасында һамыја ејни дәрәчәдә мүјәссәр олмалыдыр.

Тәһсил инсан шәхсијјәтинин там инкишафына вә инсан һугуглары вә әсас азадлыглара һөрмәтин артырылмасына јөнәлдилмәлидир. Тәһсил халглар, ирги вә дини групплар арасында гаршылыгы анлашманын, дөзүмлүлүјүн вә достлуғун мөһкәмләндирилмәсинә вә Бирләшмиш Милләтләрин сүлһу горума саһәсиндә фәалијјәтинә јардым етмәлидир.

Валидејнләр өз азјашлы ушагларынын тәһсил нөвүнү сечмәкдә үстүнлүјә маликдирләр.

Маддә 27

Һәр бир шәхс чәмијјәтин мәдәни һәјатында сәрбәст иштирак етмәк, инчәсәнәтдән һәзз алмаг, елми тәрәггидә иштирак етмәк вә онун фәјдасындан истифадә етмәк һүгүгуна маликдир.

Һәр бир шәхс мүәллифи олдуғу елми, әдәби, вә инчәсәнәт әсәрләринин нәтичәсиндә мејдана чыхан мадди вә мәнәви мәнәфеләринин горунмасы һүгүгуна маликдир.

Маддә 28

Һәр бир шәхсин бу Бәјаннамәдә әкс олунмуш һүгүг вә азадлыгларын там тәмин олундуғу социал вә бејнәлхалг дүзүм һүгүгу вар.

Маддә 29

Һәр бир шәхс јалныз онун азад вә там инкишафы мүмкүн олдуғу чәмијјәт гаршысында вәзифәләр дашыјыр.

Өз һүгүг вә азадлыгларыны һәјата кечирәркән һәр бир шәхс јалныз елә мәһдудийјәтләрә мәруз гала биләр ки, онлар ганун тәрәфиндән диқәрләринин һүгүг вә азадлыгларынын танынмасы вә һөрмәт олунмасынын тәмин едилмәси вә демократик чәмијјәтин әхлаги, ичтимаи асајиш вә үмуми рифаһ тәләбләрини өдәмәк мәгсәдилә тәјин едилмиш олсун.

Бу һүгүг вә азадлыгларын һәјата кечирилмәси Бирләшмиш Милләтләр Тәшкилатынын мәгсәд вә принципләринә зидд олмамалыдыр.

Маддә 30

Бу Бәјаннамәдә һеч нә һәр һансы дәвләтә, шәхсләр групуна вә ајры-ајры шәхсләрә Бәјаннамәндә елан олунмуш һүгүг вә азадлыгларын мәһвинә јөнәлмиш һәр һансы фәалијјәтлә мәшғул олмаг вә ја һәр һансы һәрәкәти төрәтмәк һүгүгунун верилмәси кими тәфсир олуна билмәз.